

Vanhempainvapaiden uudistaminen 6+6+6 tai 5+5+5 -mallin mukaan

Tarkasteltava reformi:

Vanhempainvapaajärjestelmän muuttaminen 6+6+6 tai 5+5+5 -mallin mukaan ja sen julkistaloudelliset vaikutukset

6+6+6 / 5+5+5 -ehdotus suhteessa nykyjärjestelmään:

Nimitys 6+6+6 / 5+5+5 –vanhempainvapaamalli tulee kuukausista, jotka jakautuvat äitiyspäivärahaan, vanhempien yhdessä jaettavaan vanhempainrahaan ja isälle jaettavaan osuuteen. Kustannuslaskennan pohjana on 25 päivää kuukaudessa.

6+6+6 –mallia on arvioitu [STM:n työryhmämuistiossa](#) (2011:12). Suhteessa nykyjärjestelmään ehdotus lisää vanhempainrahapäivien lukumäärää ja isälle kohdennettua osuutta kaikista vanhempainrahapäivistä. Verrattuna nykytilanteeseen ehdotus lisää valinnanvapautta ja isien mahdollisuutta osallistua lasten hoitoon. Ehdotuksella on pyritty mm. yksinkertaistamaan järjestelmää sekä parantamaan sukupuolten tasa-arvoa sekä työmarkkinoilla että kotona.

6+6+6 –mallin bruttokustannukset vuoden 2009 tiedoilla ko. muistion mukaan suhteessa vuoden 2009 järjestelmään olivat 323 miljoonaa euroa, jos 50 % isistä käyttäisi pidennykset, 478 miljoonaa (73 % isistä käyttäisi pidennykset) ja 663 miljoonaa, jos kaikki isät käyttäisivät pidennykset. Laskelmissa ei otettu huomioon mahdollisia säästöjä kotihoidon tuesta ja lasten päivähoidon menoista ja veroista. Laskelmissa oletettiin äitien käyttävän 97 prosenttia yhdessä jaettavista päivistä. Tässä esitetyt laskelmat eivät siis ole täysin vertailukelpoisia.

Tiivistelmä 6+6+6 –mallista löytyy myös [THL:n muistiosta](#). Muistiossa vanhempainpäivärahan korvaustasoa ehdotetaan nostettavaksi 70-75 prosentista 80 prosenttiin ansiotuloista ja yhdessä pidennyksien kanssa järjestelmän bruttokustannukset olisivat muistion mukaan noin 1,5 –kertaiset suhteessa nykyjärjestelmään.

Laskentamenetelmä

Tässä muistiossa reformin kustannuksia on arvioitu laskemalla erotus niiden jaksojen osalta, jotka muuttuvat suhteessa nykyjärjestelmään. Taloudellinen vaikutus syntyy tässä laskelmassa niistä kuukausista, jotka pidentävät vanhempainrahakautta sekä isän että äidin osalta ja vähentävät tältä osalta kotihoidontuen käyttöä ja lykkäävät lapsen viemistä päivähoitoon. On syytä huomata, että laskelma on

hyvin yleisellä tasolla ja todellisuudessa siirtymät eri tilanteista toiseen vaihtelevat huomattavasti tuloluokittain ja ryhmittäin.

Järjestelmän kokonaiskustannukset muodostuvat seuraavista tekijöistä

- äitiys, vanhempainpäivärahan ja isyysrahan kesto (päivissä)
- päivärahan suuruus, joka riippuu isän/äidin työtuloista
- päivärahasta maksettava vero
- jaksojen pituuden vaikutus muiden etuuksien ja palveluiden käyttöön:
 - o kotihoidon tuen käyttö
 - o päivähoitopalveluiden käyttö

6+6+6 –järjestelmässä lisäkustannuksia syntyy äidin lisäpäivistä vanhempainrahalla ($300-158-105 = 37$ päivää) ja isän lisäpäivistä $150-54 = 96$ päivää (ks. taulukko alla) Näiden päivien lisäkustannuksien osalta syntyy myös säästöjä kotihoidontuessa tai päivähoidossa. Yksinkertaisuuden vuoksi on oletettu, että uusi järjestelmä syrjäyttäisi nykyisen isyysrahan ja jaksot pidettäisiin toistensa jatkoksi (kotihoidon tuen käytön ja päivähoidon vähentymisen perusta). Yhteensä lisäpäivät korvaavat kotihoidon tukea/päivähoitoa 133pv 5,32 kk.

5+5+5 –järjestelmässä ero syntyy lähinnä isän käyttämistä kuukausista. Jos oletetaan, että äiti käyttää äitiyspäivärahauden sekä vanhempainrahauden käytettävissä olevan jakson, äidin päivien määrä vähenee 13 päivällä (nykyjärjestelmä $105 + 158 = 263$ päivää, ehdotettu $125+125 = 250$ päivää). Isän käyttämien päivien lukumäärä lisääntyy $125-54= 71$ päivällä. Yhteensä näistä tulee 58 päivää eli n. 2,32 kuukautta päivähoitoa /vähenevää kotihoidon tukea.

Kuinka moni isä käyttäisi vanhempainpäivärahaa ja mikä olisi tämän käytön vaihtoehtoiskustannus? Tällä hetkellä noin 70 prosenttia isistä käyttää minimipäivärahan, mutta kaikista vanhempainpäivärahoista isien käyttämä osuus on vain n. 7 prosenttia. Suurempi korvaus ja kiintiöinti luultavasti lisäisi merkittävästi isäkuukausien määrää. Laskemme kustannusten määrän eri vaihtoehtoilla (100 %, 70 %, 30 %). Jos isä ei käytä kuukausia, on vaihtoehtona päivähoito, kotihoito tai työttömyys (lähinnä äidillä).

Vanhempainrahan lisäpäivät tuottavat vastaavan säästön joko päivähoidon tai kotihoidon kustannuksissa. [THL:n](#) mukaan 40,7 prosenttia 1-2 vuotiaista lapsista oli joko päivähoidossa tai yksityisen päivähoidon tuella. Loput 59,3 prosenttia lapsista hoidettiin kotona. Laskelmissa ei ole huomioitu menetettyjä verotuloja, jos isät jäävät kotiin. Laskelmissa ei ole myöskään huomioitu nettovaikutusta äidin käyttäytymisen kautta, kun isä jää kotiin hoitamaan lapsia. On myös mahdollista, että lisäpäiviä käytetään työttömyyden vaihtoehtona, mutta sitä vaihtoehtoa ei näissä laskelmissa ole huomioitu.

Laskelmassa käytetyt oletukset:

- Vuodessa syntyneiden lasten lukumäärä 55 400 ([Lähde](#))¹
- Vanhempainpäivien lukumäärä

¹ Syntyneiden lapsien määrä on vähentynyt vuodesta 2009, jolloin syntyi n. 60 000 lasta

	Nykyjärjestelmä pv / kk		5+5+5 pv / kk		6+6+6 pv / kk	
Äitiyspäiväraha	105	4,2	125	5	150	6
Vanhempainvapaa	158	6,3	125	5	150	6
Isyysvapaa	54	2,2	125	5	150	6
Yhteensä	317	12,7	375	15	450	18
Kotihoidon tarve 2- vuotiaaksi		11,3		9		6

- Äidin mediaanipalkka 2500 euroa (vuoden 2014 mukaan, TK, yksityisen sektorin palkat), veroaste 24,55 (Lähde SISU-malli vuoden 2016 parametrit)
- Isän mediaanipalkka 3000 euroa, veroaste 28,22 (Lähde SISU)
- Mediaanipalkkoihin sovellettua veroastetta on käytetty myös päivärahan veroasteena
- Keskipalkkoja vastaavat päiväkorvaukset= 70 % *(vuositulo/300) (korotettuja korvauksia ei ole huomioitu):
Äidin päiväkorvaus 73 euroa ja isän 88 euroa
- Äidit käyttävät kaikki yhdessä jaettavat vanhempainvapaapäivät (158/125/150)
- Kotihoidon tuki, keskimäärin 419 e /kk, veroaste 0,101 (Ks. Kotihoidontukimuistio)
- Päivähoidon yksikkökustannus julkiselle taloudelle / lapsi / vuosi alle 3-vuotiailla 13 200 /vuosi = 1100 e /kk(Lähde: [VM Strategia](#)) – kustannuksesta vähennetty maksut, muutettu laskennallisesti kuukaudeksi

Vaikutukset julkiseen talouteen

6+6+6 –järjestelmän lisäkustannukset annetuilla parametreilla

Äitien vanhempainpäivärahakustannukset lisäys netto (37 päivää):

$$55400 * 37 * (1 - 0,2455) * 73 = \mathbf{113 \text{ milj. euroa}}$$

Lasten lkm * päivien lukm * vanhempainpäiväraha verojen jälkeen

Laskennallinen säästö kotihoidontuessa / päivähoitossa äitien lisäpäivien osalta

$$55400 * 37 / 25 \text{kk} * (0,59 * 0,9 * 419 + 0,41 * 1100 \text{e/kk}) = \mathbf{55 \text{ milj. euroa}}$$

Lasten lkm * päivät kuukausina (kotihoidon osuus * nettokustannus kotihoidontuesta +
päivähoidon osuus * päivähoitokustannus)

Isien vanhempainpäivärahakustannukset lisäys netto (96 päivää)

- 100 prosenttia isistä käyttää

$$55400 * 96 * (1 - 0,2802) * 88 = 337 \text{ milj. euroa}$$

Säästöt kotihoidon tuen ja päivähoidon vähentymisen kautta
 $55400 * 96 / 25 * (0,59 * 0,9 * 419 + 0,41 * 1100) = 143$ milj.

- b) 70 prosenttia isistä käyttää
 $0,7 * 337 = 236$ milj. euroa

Säästöt $0,7 * 143 = 100$ milj.

- c) 50 prosenttia isistä käyttää
 $0,5 * 337 = 168$ milj. euroa

Säästöt $0,5 * 143 = 72$ milj.

- d) 30 prosenttia isistä käyttää
 $0,3 * 337 = 100$ milj. euroa

Säästöt $0,3 * 143 = 43$ milj.

5+5+5 –järjestelmän kustannukset

Vähennys äitien vanhempainpäivärahojen määrässä on käsitelty symmetrisesti eli ne vähentävät vanhempainpäivärahaa, mutta lisäävät kotihoidontuen käyttöä / päivähoidon tarvetta

Äitien vanhempainpäivärahakustannukset säästö netto (13 päivää) =

$$55400 * 13 * (1 - 0,2455) * 73 = -40 \text{ milj. euroa}$$

Lasten lkm * päivien lukm * vanhempainpäiväraha verojen jälkeen

Laskennallinen lisäys kotihoidontuessa / päivähoidossa äitien lisäpäivien osalta

$$55400 * 13 / 25 * (0,59 * 0,9 * 419 + 0,41 * 1100 \text{e} / \text{kk}) = 19 \text{ milj. euroa}$$

Lasten lkm * päivät kuukausina (kotihoidon osuus * nettokustannus kotihoidontuesta +
päivähoiton osuus * päivähoiton kustannus)

Isien vanhempainpäivärahakustannukset lisäys netto (71 päivää)

- a) 100 prosenttia isistä käyttää
 $55400 * 71 * (1 - 0,2802) * 88 = 249$ milj. euroa

Säästöt kotihoidon tuen ja päivähoidon vähentymisen kautta

$$55400 * 71 / 25 * (0,59 * 0,9 * 419 + 0,41 * 1100 \text{e} / \text{kk}) = 106 \text{ milj. euroa}$$

Lasten lkm*päivät kuukausina (kotihoitonusuus*nettokustannus kotihoidontuesta+ päivähoiton osuus*päivähoiton kustannus)

- b) 70 prosenttia isistä käyttää
 $0,7*249 = 174$ milj. euroa

Säästöt $0,7 * 106 = 74$ milj.

- c) 50 prosenttia isistä käyttää
 $0,5*249= 125$ milj. euroa

Säästöt $0,5* 106= 53$ milj.

- d) 30 prosenttia isistä käyttää
 $0,3*249= 74$ milj. euroa

Säästöt $0,3 * 106= 32$ milj.

Nettokustannuksilla mitattuna tulokset voidaan raportoida seuraavasti. Jos 50 prosenttia isistä hyödyntäisi vanhempainpäivärahan

- 6+6+6 – järjestelmä maksaisi 154 miljoonaa euroa suhteessa nykyjärjestelmään (113+168-55-72), kun laskelmassa huomioidaan myös säästöt kotihoidontuen käytössä ja päivähoitopaikoissa
- 5+5+5 –järjestelmä maksaisi 13 miljoonaa euroa suhteessa nykyjärjestelmään (-40+125+19-53), kun laskelmassa huomioidaan myös säästöt kotihoidontuen käytössä ja päivähoitopaikoissa

Kustannukset voitaisiin vaihtoehtoisesti raportoida bruttomääräisinä ja niitä vastaavat säästöt prosentteina (johtuen säästöjen ei-yhteismitallisuudesta / epävarmuudesta suhteessa varsinaisiin vanhempainrahakustannuksiin), jolloin

- 6+6+6 –järjestelmä maksaisi 281 miljoonaa euroa suhteessa nykyjärjestelmään, mutta tuottaisi 45 prosenttia kustannuksista säästöinä kotihoidontuen ja erityisesti alle 3-vuotiaiden päivähoiton käytön vähentyessä
- 5+5+5 –järjestelmä maksaisi 85 miljoonaa euroa suhteessa nykyjärjestelmään, mutta tuottaisi 40 prosenttia kustannuksista säästöinä kotihoidontuen ja päivähoiton käytön vähentyessä.

Oletus isien osallistumisasteesta on hyvin karkea. Osallistumisaste riippuu toisaalta siitä, kuinka monet isät nauttivat vanhempainrahaa ja toisaalta siitä, kuinka pitkän vanhempainrahakauden he pitävät.

Nykyjärjestelmässä n. 70 prosenttia isistä hyödyntää vanhempainrahajärjestelmää, mutta uutta järjestelmää tulnaisiin luultavasti käyttämään vain osittain ja lyhyempinä jaksoina. Toisaalta järjestelmä houkuttelisi lisää isiä hyödyntämään vanhempainvapaita.

Vertailun vuoksi voidaan todeta, että vuonna 2015 vanhempainpäivärahoja maksettiin 1,04 mrd. euroa (1,03 mrd. vuosina 2014 ja 2013).

5+5+5 / 6+6+6 –mallien taloudelliset vaikutukset eri isien osallistumisasteilla

Isien osallistumisaste prosenttia	5+5+5			6+6+6		
	50	70	100	50	70	100
Äitien kustannukset	-40	-40	-40	113	113	113
Säästöt äitien vanhempainrahasta	19	19	19	-55	-55	-55
Isien kustannukset	125	174	249	168	236	337
Isien säästö	-53	-74	-106	-72	-100	-143
Yhteensä	51	79	122	154	194	252
Bruttokustannus (verojen jälkeen)	85	134	209	281	349	450
Säästöjen osuus	-40 %	-41 %	-42 %	-45 %	-44 %	-44 %